

ФЕНОМЕН УКРАЇНСЬКОГО ДІАСПОРНОГО КІНОМИСТЕЦТВА В КОНТЕКСТІ КАНАДСЬКОЇ ПОЛІТИКИ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМУ

Анатолій Бодруг

аспірант кафедри історії України,

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, Одеса

E-mail: anatech@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0001-6718-4957>

Стаття присвячена комплексному дослідженню генезису та розвитку українського кіномистецтва в умовах перебування поза межами етнічної території. Автор досліджує кіно, як один з важливих аспектів національно-культурницького руху української діаспори Канади другої чверті ХХ – початку ХХІ ст. Особливу увагу в роботі присвячено феномену канадського мультикультуралізму та його ролі як в розвитку англо-французької, так і української культурної традиції. Актуальність даної роботи пов'язана з сучасним геополітичним, економічним, культурним станом України у світі. Саме сьогодні в умовах воєнної агресії, етнічного геноциду та інформаційного шовінізму, що спричинили нову хвилю української еміграції, варто здійснювати кроки в сторону збереження національної спадщини та ознайомити світове співтовариство з досягненнями та нагальними потребами України. Тому культурна та стратегічна співпраця України та Канади є нині надто актуальною справою. У даній публікації узагальнюються основні аспекти історії українського та канадського кінематографу, формуються спільні та відмінні риси західної – англосаксонської, французької та східнослов'янської – української кінотрадиції, аналізуються різноманітні прояви українського діаспорного кіномистецтва в Канаді та вивчаються акультураційні тенденції. Для досягнення зазначеної мети було залучено необхідну джерельну базу, що містить канадські та українські періодичні видання, які в переважній більшості вперше вводяться у науковий обіг. На основі ретельно вивченої дотичної історіографії автор робить відповідні висновки, які необхідні для цілкового розкриття теми наукової статті. Досить важливим є порівняння бачення творчого процесу з позицій істориків, культурологів і митців – акторів, режисерів та сценаристів, які вплинули на розвиток вітчизняного та закордонного кіно. Методологію статті складає: аналіз, історико-порівняльний та історико-генетичний методи. Об'єктом роботи є культура української діаспори Канади, а предметом – аналіз історії та розвитку українського кіномистецтва Канади, як держави мультикультурного спрямування. В даній статті робиться спроба доповнення та узагальнення різних аспектів порушеної проблеми.

Ключові слова: українська діаспора Канади, українське кіномистецтво, канадське кіно, Міжнародний кінофестиваль Торонто, мультикультуралізм.

Постановка проблеми. «Серед гульні, серед співу, серед розколиханої музики життя, серед виявів найбільших ентузіазмів миру – дивний відгомін пролунав зі Сходу. Врізався жахливим дисонансом у гармонію повенного світу, вразив, нагадав, налякав...! Чому ще війна? Хто її веде? Хіба не запанував мир на світі? Нажаль... Горіли хати, села, міста... Вічна, безсмертна Україна у вічній, безсмертній боротьбі. У важкому, геракливному змаганні за найкращі ідеї людства, за його найглибші елементи, у війні проти варвара, проти хижацької, чужою кров'ю зливої, мордом і грабунком нап'ятованої Москви. Україна далі у боротьбі! Хай знає про це світ!» [Любомирський, 1947, с. 5–6], – так 75 років тому досить влучно описав боротьбу УПА з радянським військом український журналіст, прозаїк, кіно-сценарист Степан Любомирський. І дійсно, нині Україна опинилась в схожому становищі, напевно, одвічної боротьби за право на власну національну ідентичність, державність та вибір політичного вектору розвитку. Але за останні 83 роки світ дуже змінився і цей факт став вирішальним для України, бо опора на маргіналізацію, воєнно-політичну нейтральність та вигідні економічні зв'язки стала серйозним прорахунком у загарбницьких планах наших опонентів. Світова спільнота різнобічно підтримує

нашу державу на шляху до демократичної мрії. Збереження та примноження української культури стало справою не лише українців, що творять у межах етнічної території, але і української діаспори, яка не перестає дивувати та надихати представників інших етносів. Так, українці Канади за більш ніж 130 років свого перебування на території Північної Америки створили міцну громаду, яка не тільки познайомила світ з легендарною історією, фольклором, подарувала найкращі зразки церковної і світської архітектури, живопису, скульптури, літератури, музики, театральної драматургії та кіно, але і вплинули на глобальну економіку та політичні процеси. Саме кіно, як вид візуального синтетичного мистецтва, зіграло далеко не останню роль в націєзберігаючому процесі. Зберігаючи своє, поглинаючи чуже та створюючи нове українці не лише збагатили свій культурний фонд, але і удобрили ниви канадського та світового кінематографу.

Аналіз досліджень і публікацій. Історіографічну базу даної статті складають роботи як іноземних, так і вітчизняних істориків, культурологів, кінознавців та соціологів. Насамперед варто звернути увагу на роботу викладачки Факультету журналістики Кафедри соціальних комунікацій та інформаційної діяльності Запорізького національного університету Вікторії

Ковпак, яка розглядає кіномистецтво української діаспори в контексті соціокультурної комунікації. Соціологиня вважає, що націотворчий діалог, забезпечений як документальним, так і художнім кіно, забезпечує світовому українству його можливість актуалізувати комунікаційну ефективність через поліфонічну єдність, модуль-систему інформаційного вираження нації, епохи [Ковпак, 2013, с. 83]. Фундаментальним є дослідження історії українського кінематографу радянського кінорежисера, сценариста та прозаїка Василя Ілляшенка, який ретельно розглянув жанрову специфіку, мистецькі персоналії, їх твори та технології українського кіновиробництва. Великий пласт інформації пов'язаний з трьома основними віхами української історії: у складі Російської імперії (від 1893 р.), Радянського союзу та Незалежності з 1991 до 2003 рр. Схожою є монографія французького кінознавця українського походження Любомира Госейка, який розглядає історію вітчизняного кіно з 1896 по 1995 рр. На його думку: «Зі зрозумілих причин, попри всі зусилля, що їх доклали кінознавці радянської доби, саме такої праці, а тим паче – без замовчувань і спотворень, не вийшло з-під жодного пера» [Госейко, 2005, с. 5]. Тобто власною роботою Госейко намагається заповнити прогалину в дослідженнях українського кіномистецтва. Вельми цікавим є порівняння бачення історії вітчизняного кіно з позицій радянського та закордонного дослідника. Щодо іноземних кінознавців варто згадати роботи канадського культуролога Джорджа Мельника, професора Кафедри комунікації, медіа та кіно Університету Калгарі, доктора Крістофера Гітінгса, викладача Університету Західного Онтаріо, Джанін Маршессо, професорки Кафедри медійного мистецтва та соціальної взаємодії Йоркського університету в Торонто та Уїлла Стро, професора Кафедри міських медіа-досліджень, Факультету історії мистецтва та комунікаційних досліджень Університету Макгілла, які досліджують історію канадського кінематографу. На противагу зазначеним вище дослідникам канадська кінознавиця Ширлі Запорзан та етнолог Роберт Климаш у науковому співстворстві вивчили деякі аспекти українського документального кіно в контексті розвитку канадської кіноіндустрії. Климаш вважає, що значна кількість канадських фільмів міфологізує українську історію як країни походження, так і канадського Заходу, і характеризується тим, що можна було б описати як «етнографічна ностальгія» [Zaporzan, Klymasz, 1982, с. 6]. Отже, історія українського кіно цікавила низку дослідників, проте наразі відсутні комплексні дослідження, які присвячені феномену українського діаспорного кіномистецтва в контексті канадського мультикультуралізму.

Метою статті є комплексний розгляд процесу українського діаспорного кінотворення в умовах перебування за межами етнічної території у Канаді.

Завданнями роботи є: 1) узагальнення генезису української та канадської кінотрадицій; 2) розгляд історії українського діаспорного кіномистецтва; 3) аналіз сюжетної та жанрової специфіки творів кіно у межах другої та третьої хвиль української еміграції до Канади, а також розгляд сучасних тенденцій.

Виклад основного матеріалу. Ввечері 28 грудня 1895 р. в Гран-кафе у Парижі відбулась подія, яка змінила світогляд багатьох людей, бо саме в цей день відбувся перший публічний комерційний показ короткометражних фільмів. Символічно, що перший кіносеанс майже співпав з початком масової трудової імміграції українців до Канади (у 1891 р.), які поки що не здогадувались яку важливу роль у майбутньому кіно зіграє в соціально-політичному становищі не лише діаспори, а і цілої нації. Після перших успіхів живої і рухомої фотографії по Європі – в Парижі, Лондоні, Брюсселі, Берліні, Санкт-Петербурзі, Москві – поступ кінематографа братів Люм'єрів сягає і України – першим його громадським показом в Одесі 18 серпня 1896 р. за участі французьких кіномеханіків Поля Декора й Маріуса Шапої [Госейко, 2005, с. 7]. Ідея створення рухомого зображення розвивалась вченими багатьох країн, не оминула вона і українських фізиків. Так, в 1893 р. одеським механіком, викладачем Новоросійського університету Йосипом Тимченко було створено черв'ячний механізм-завитушку, який ліг в основу кінескопу. Хоча апарат і мав шанси на успіх, але тоді інвестори не побачили в ньому особливу комерційну вигоду і винахід інженера було відкладено в довгу скриню. В 1911 р. українським піонером кінематографу Д. Сахненком було знято перший повнометражний фільм вітчизняного виробництва – «Запорізька Січ». На початку ХХ ст. в Україні, головним чином, екранізували успішні п'єси Івана Котляревського. За часів Української Держави на чолі з Павлом Скоропадським у 1918 р. було утворено першу вітчизняну кінокомпанію «Українфільм», творча група якої встигла підготувати стрічку «В'їзд Директорії» (1919 р.). Загалом планувалось зняти цілу низку історично-патріотичних фільмів за творами П. О. Куліша, М. П. Старицького та В. К. Винниченка. За Радянських часів в Україні знімали переважно російськомовні фільми. Проте в цей період українську кінотрадицію намагалась розвивати ціла плеяда митців-новаторів, серед яких варто назвати О. Довженка, І. Кавалерідзе, С. Параджанова, Ю. Іллєнка, Л. Бикова та ін.

Якщо в Радянській Україні існувало багато ідеологічних перепон, що торкались мовної та сюжетної політики фільмування, то закордоном наші співвітчизники продовжили справу творців «Українфільму». Доволі успішно процес українського кінотворення проходив у Канаді, де наша діаспора вирішувала декілька завдань: асиміляційну протидію, етнічну репрезентацію та розвиток традиційної культури. Якщо перша та друга хвилі української еміграції переважно охоплювали пошук свого місця на новій землі, то третя хвиля на перше місце висунула соціальну боротьбу за рівноправне співжиття. Зрештою, національно-культурницький рух української діаспори у другій половині ХХ ст. став своєрідним мейнстрімом, який стосувався багатьох канадських етнічних груп. Для політичного приборкання Квебекських сепаратистських тенденцій та пом'якшення будь-якого соціального напруження серед різних народів Канади урядом П'єра Трюдо у 1971 р. було запроваджено концепцію мультикультуралізму, в законодавчо-ідеологічній розробці

якої активну участь прийняли талановиті науковці – члени НТШ, серед яких найбільше відзначився український мовознавець Ярослав Рудницький. Згідно мультикультурологічної парадигми будь-яка расово-етнічна різноманітність громадян являє собою основу канадського суспільства і гарантією держави є прагнення збереження та примноження культурної спадщини. У розробленому в 1988 р. «Акті про мультикультуралізм» наголошується, що всі громадяни Канади мають рівні можливості в участі у політичному, економічному, соціальному та культурному житті країни. Велику роль в зміні політичного курсу Канади у другій половині ХХ ст. зіграли як страйки робітників та виступи інтелігенції, так і культурні прояви, насамперед розвиток візуального мистецтва.

Історія кіно в Канаді переплітається з розвитком відповідної індустрії в США та бере свій початок у 1894 р., коли Джордж та Ендрю Холланди з Оттави (провінція Онтаріо) відкрили перший у світі салон для показу короткометражного кіно. У червні 1896 р. брати Люм'єр зняли «Ніагарський водоспад», що історично стало першою відеозйомкою канадських краєвидів. Незабаром 28 червня у Канаді в м. Монреаль відбувся перший публічний кінопоказ. Перший канадський режисер Джеймс Фрір у 1897 р. зняв цілу низку документальних стрічок про життя простих манітобських фермерів-іммігрантів. В кінці ХІХ ст. канадський уряд проводив політику заохочення прибуття емігрантів з Європи для аграрного освоєння диких прерій. Тому низка компаній, серед яких Канадська Тихоокеанська залізниця, спонсорували творчість першого канадського кінодокументаліста. На думку Кристофера Гітінгса перші прерійські кінопогуги мали за мету створення етнографічного кіно в Канаді, яке, визнаючи унікальну колонізовану позицію корінних націй, включало не тільки білі англосаксонські репрезентації корінних народів, але й такі репрезентації канадців східноєвропейського та азійського походження [Gittings, 2001, с. 33].

В буремні часи Другої світової війни в канадській кіноіндустрії спостерігається певний застій, проте поступово починає набирати обертів українське кіномистецтво. У 1926 р. до Канади емігрував талановитий український актор, хореограф та режисер Василь Авраменко, який наприкінці 30-х рр. захопився ідеєю зняти за океаном низку україномовних стрічок. Отримавши у Канаді необхідні кошти, загально-визнаний балетмейстер подався до США, де було найкраще обладнання та акторський склад, який зумів би втілити його плани. Отже, у 1937 р. за мотивами твору Івана Котляревського на Нью-Йоркській кіностудії було знято фільм «Наталка-Полтавка», який отримав схвальні відгуки як від глядачів, так і від авторитетних кінокритиків. Авраменку вдалось згуртувати довкола себе найкращих представників української діаспори США та Канади, а також привернути увагу широкої громадськості до нашої культури. Створивши власну компанію «Avramenko Film Production», у 1939 р. світ побачила стрічка «Запорожець за Дунаєм» за мотивами однойменної опери Семена Гулака-Артемівського, в якій роль Одарки виконала Марія Сокіл, а роль Карася –

Михайло Швець – досить популярні на той час оперні співаки-емігранти. Незабаром за мотивами повісті Григорія Квітки-Основ'яненка було знято драму «Маруся» (1939 р.), де активну участь прийняв славнозвісний хоровий колектив, яким диригував Олександр Кошиць. В 1940 р. Авраменком на основі кадрів, знятих військовим дипломатом УНР Лисюком Калеником, було змонтовано документальний фільм «Трагедія Карпато-України». Ця стрічка містить унікальні кадри про створення Української Держави на Закарпатті у 1939 р. та її угорську окупацію. Даний фільм отримав неабиякий резонанс у Канаді. У 1957 р. канадським хореографом було срежисеровано «Фільм про українців Канади», який доволі детально проілюстрував історію перших піонерів від обробки дикої землі до соціально-політичної боротьби. Доволі глибоко представлена туга за Батьківщиною та намагання зберегти культуру предків. Стрічку було належним чином відзначено у канадському суспільстві, а матеріальні витрати взяв на себе провінційний уряд. Також відомо, що автором передмови до фільму навіть виступив 13-й прем'єр-міністр Канади Джон Діфенбейкер, який свого часу підтримував українську діаспору, а в 1961 р. посприяв встановленню у Вінніпезі першого канадського пам'ятника Т. Шевченку.

З початком третьої хвилі української еміграції (1950 – 1960 рр.) до Канади переважно прибувають не прості трудівники, а інтелектуали – переміщені особи, серед яких було багато прозаїків, художників, акторів та режисерів. У другій половині ХХ ст. у різних провінційних осередках українською діаспорою за підтримки канадського уряду було засновано низку кіностудій. За жанровою тематикою українці знімали документальні фільми про національно-визвольний рух та життя українських емігрантів на чужині. Також були популярними історичні, побутові драми і кіномюзикли. У провінції Онтаріо в м. Лінкольн було засновано кіностудію «Trident Motion Pictures», де у 1957 р. було знято кольорову кінохроніку про перших канадських іммігрантів – «Українське різнобарвне життя». У 1950-х рр. у Канаді працював німецько-український режисер Богдан Солук, який у Торонто заснував кіностудію «Soluk Production» і випустив низку документальних фільмів: «Українці Східної Канади» (1949 р.), «Чорноморці» (1952 р.), «Львівські катакомби» (1954 р.) та ін. Паралельно з ним у Торонто працювала студія «Orbit Film Corporation Ltd.», яка окрім документального спеціалізувалась на випуску художнього кіно. Так, у 1956 р. відомим співаком та режисером Михайлом Тагаєвим за мотивами оперети Ярослава Барнича було знято кольоровий кіномюзикл «Гуцулка Ксеня», а в 1957 р. було представлено фільми «Рожева карусель» та «Українці у вільному світі». На зміну двом зазначеним вище кіностудіям 23 листопада 1967 р. приходить нова сучасна українська компанія «Canukr Film Production», яка працювала у м. Ошава (провінція Онтаріо). Дана студія мала тоді найкраще обладнання для зйомки на 16 та 35 мм. кіноплівку кольорових звукових фільмів. Окрім україномовних на студії знімали англомовні фільми, а також відомі випадки випуску стрічок навіть на мові урду (одна з мов, поширених в Індії). Кіностудія «Canukr Film

Production» мала двоповерхову будівлю, в якій розташовувались відділи для повного циклу виробництва стрічок: монтажна кімната, проекційна, костюмерна, склад для декорацій та обладнання, гараж, фотостудія та невеликий кінотеатр на 30 місць, що призначався для попереднього перегляду фільмів. Творчою групою «Canukr Film Production» було знято цілу низку художніх фільмів за сценаріями українського прозаїка Степана Любомирського. Так, у 1966 р. режисером Іваном Красним було знято воєнну драму «Жорстокі світанки», в основі сюжету якої була боротьба Української повстанської армії з радянськими військовими загонами. Один з червоних офіцерів покохав зв'язкову УПА і, зрештою, перейшов на її бік. У 1969 р. Богданом Паздрієм було знято драму «Ніколи не забуду», де зображується канадський льотчик Петро Сокіл, який у роки Другої світової війни виконує завдання в Україні на боці радянської армії, але кохання до Оксани – членкині УПА та злочини НКВД змушують Петра змінити власне ставлення до «союзників». До інших значущих творів ошавської кіностудії слід зарахувати драму «Марічка» (1975 р.) режисера Уолтера Бачинського та «Зашуміла Верховина» (1976 р.). Продюсером даних стрічок виступив шевченківський лауреат Волтер Васік – власник кінокомпанії «Vasik-films». Відомою англомовною стрічкою студії «Canukr Film Production» є «Гордий вершник» («The Proud Rider») (1971 р.), головну роль в якому отримав канадський актор Арт Хіндл. В основі сюжету людина, яка прагне свободи і долучається до байкерської субкультури. Цікаво, що режисером фільму виступив українець У. Бачинський. В «Гордом вершнику» поєдналися англійська та українська кіновірчі традиції. Даний культурний діалог прослідковувався упродовж 1970 – 1980-х рр. Кіностудія «Canukr Film Production» проіснувала до 1995 р., але майже за 30 років було знято низку новаторських творів, які познайомили світ зі справжнім українським кіно.

Окрім фінансування українського кінотворення, канадські кінокомпанії робили самостійні спроби у фільмуванні українознавчих стрічок. Михайло Марунчак згадував: «Канадський «National Film Board» (укр. «Канадське національне управління кінематографії») пробував зробити декілька короткометражних фільмів з українською тематикою. Останній з цих фільмів «Курилик» («Kurelek»), переповідає переживання українських поселенців на фермах і збудований на основі картин і рисунків його сина, українського канадського маляра Василя Курилика» [Марунчак, 1991, с. 374]. Даний документальний фільм було знято в 1967 р. режисером Вільямом Петтігрю та було показано на Коркському міжнародному кінофестивалі в Ірландії.

Отже, фільмовими медіатрендами (провідними темами) української діаспори після 1945 р. були такі тематичні домінанти: УПА, Т.Г. Шевченко, Українська католицька церква, життя українських піонерів за кордоном, мистецтво та, звичайно, Голодомор [Ковпак, 2013, с. 85].

У другій половині ХХ – початку ХХІ ст. в українській кіноіндустрії Канади відзначились такі актори та режисери, як: Люба Гой (комедійна актриса,

відомі роботи «Конотопська відьма» (1990 р.), «Голодомор: голоси свідків» (2015 р.)), Борис Дунаєвський (актор театру та кіно, режисер, композитор, відома робота – «Квітка папороті» (1973 р.)), Євгенія Дунаєвська-Чайка (актриса та режисерка документальних та художніх фільмів: «Наталка Полтавка», «Дві матері», «Коли цвітуть сади» та ін.), Мерілін (Мімі) Кузик (телевізійна актриса, відомі роботи: «Блюз Гілл Стріт» (1984 р.), «Чиста комедія», «Викрадачі минулого» (1999 р.)), Ярослав Крепакевич (режисер та прозаїк, провідний член Фільмової ради Канади), Олег Купченко (драматург, режисер, педагог, автор 10 драм та 50 документальних стрічок), Галя Кучмія (журналістка, режисерка та продюсерка, відомі твори: «Душа сміється» (1973 р.), «Трамвай» (1977 р.), «Тисячоліття» (1988 р.), засновниця торонтонської кіностудії «Кінофільм»), Юрій Луговий (продюсер, оператор, режисер цілої низки документальних та художніх україномовних («Українці у Квебеку» (1979 р.), «Жнива розпачу» (1984 р.) – перша стрічка про Голодомор 1932 – 1933 рр., широко відзначена глядачами, істориками та кінокритиками, «Свобода мала ціну» (1994 р.) – фільм, який присвячено інтернуванню (примусове тримання у концентраційних таборах) українських емігрантів з Австро-Угорщини у 1914 – 1921 рр., яких канадський уряд (Канада – союзник Антанти) вважав шпигунами та союзниками ворожої країни-члена Четверного Союзу, інші роботи: «Про гривні», «Микола Кристопчук») та англомовних фільмів («Police Dog» (укр. «Поліцейський пес») (1975 р.), «City on Fire» (укр. «Місто в огні») (1978 р.), «Tell Me Twice» («Скажи мені двічі») (1981 р.)), Іван Фецан (режисер, автор рекламних та документальних робіт: «Just in a Penitentiary» (укр. «Просто в виправній колонії»), «Juliana Lan, Dance Therapy» (укр. «Джуліана Лан, танцювальна терапія»), «A Ukrainian Christmas» (укр. «Українське Різдво») (1974 р.)), Фред Іванюк (телевізійний актор, відомий завдяки комедійній стрічці «Young Triffie» (2007 р.) та телесеріалам «Corner Gas» та «Dan for Mayor»), Джереми Кушнір (актор, співак та композитор, відомий завдяки участі в мюзиклах «Footloose» (1998 р.), «Jersey Boys» (2004 р.) та драмі Дугласа Морса «The Adulterer» (2000 р.)), Адам Смолюк (актор, сценарист та режисер, відомі роботи: «Monster in the Coal Bin» (укр. «Монстр у вугільному ящику») (1989 р.), «Horse Thieves» (укр. «Конокраді») (2005 р.), «Black Bridge» (укр. «Чорний міст») (2006 р.), Foodland (2010 р.)), Кетрін Винник (акторка та режисерка, яка знялась в низці канадських та американських серіалів: «Мисливці за старовиною» (2000 р.), «Доктор Хаус» (2007 р.), «Закон і порядок» (2008 р.) та художніх фільмів: «Кохання з повідомленням» (2002 р.), «Коли Ніцше плакав» (2007 р.) та ін).

Роботи українських режисерів приймають активну участь в численних кінофестивалях Канади, де наші стрічки виборюють визнання та нагороди. Так, у 1987 р. на Всесвітньому кінофестивалі у Монреалі (заснований у 1977 р.) було показано художній фільм В. Криштофовича «Самотня жінка бажає познайомитись», де актриса І. Купченко виборолла нагороду за кращу жіночу роль. В 2017 р. було відзначено короткометражку української режисерки І. Асонової –

«Клітка для папуги, що говорить». У 2018 р. на Міжнародному кінофестивалі у Ванкувері (заснований у 1982 р.) було показано драмедію «Вулкан» режисера Р. Бондарчука. У 2015 р. документальна стрічка «Зима у вогні» режисера Є. Афінеєвського прийняла участь в Міжнародному кінофестивалі в Торонто (заснований в 1976 р.), де отримала приз глядацьких симпатій. Належним чином у 2018 р. на Торонтономському кінофестивалі було відзначено документальний фільм «Процес» («The Trial») та драму «Донбас» (2018 р.) українського режисера С. Лозниці. В межах даного кінофестивалю з 2017 р. проходять Дні українського кіно. З 8 по 10 вересня 2017 р. було вперше представлено національний стенд «Ukraine is your destination» (укр. «Україна – це ваш пункт призначення»). Тоді було показано низку стрічок: драму Т. Ткаченко «Гніздо горлиці», спільний українсько-німецький документальний проект «Школа № 3», український історичний бойовик – екранізацію роману А. Кокотюхи «Червоний», комедії О. Борщевського «Dzidzio Контрабас» та А. Непиталюка – «Припутні». В Дні українського кіно у Торонто проходять майстеркласи та конференції, що присвячені історії та перспективам розвитку кіно в осередках української громади Канади та на території України. У 2020 р. було укладено угоду між Кабінетом Міністрів України та Урядом Канади про спільне кіно-виробництво, яка гарантує фінансову підтримку, пільги та вільне взаємне розповсюдження кіно.

Висновки. Таким чином, українська діаспора Канади створила унікальну кіномистецьку традицію, перебуваючи за межами етнічної території.

Усвідомлюючи важливу соціально-політичну роль кіно, як синтетичного візуального виду мистецтва, українці запобігли власній асиміляції, познайомили світ з фольклором, історією, літературою, драматургією, музикою, а також стали яскравим прикладом дії мультикультуралізму. Українці Канади успішно продовжили кінотворення. Так, протягом другої хвилі до Канади емігрував хореограф та режисер Василь Авраменко, який в 1930-х рр. створив низку документальних та художніх стрічок, рисою яких стали комедійні та драматичні сюжети на основі творів І. Котляревського, С. Гулака-Артемівського, Г.Квітки-Основ'яненка. Протягом третьої хвилі еміграції у Канаді було відкрито українські кіностудії: «Trident Motion Pictures», «Soluk Production», «Orbit Film Corporation», «Canukr Film Production» та ін., які спеціалізувались на створенні, як україномовних («Українці Східної Канади» (1949 р.), «Гуцулка Ксеня» (1956 р.), «Жорстокі світанки» (1966 р.), «Ніколи не забуду» (1969 р.), «Марічка» (1975 р.)), так і англійськомовних стрічок («Гордий вершник» (1971 р.)). Основними рисами кінотворення цього періоду була опора на сюжети діаспорних прозаїків, ілюстрація історичних подій, які знаходились під забороною у СРСР, впливи західних кінотрадицій. Відомі українсько-канадські кіномитці: Б. Солук, У. Бачинский, Г. Кучмій, Ю. Луговий, Л. Гой, Д. Кушнір, К. Винник та ін. Фільми українців Канади та України отримують визнання у низці кінофестивалів Кленової держави, уряд якої і нині продовжує надавати широку моральну, фінансову та політичну підтримку українським творцям і це надихає на створення нових шедеврів.

Список використаних джерел

- Gittings, C. E., 2001. *Canadian national cinema: ideology, difference and representation*, Abingdon: Routledge, 352 p.
- James, J. M., 1968. Pseudo – Nazi troops take over Town on Sunday. *Canadian Statesman*, 4 Sep, p. 1–2.
- Marchessault, J. and Straw, W., 2019. *The Oxford Handbook of Canadian Cinema*, Oxford: Oxford University Press, 505 p.
- Melnyk, G., 2004. *One hundred years of Canadian cinema*, Toronto: University of Toronto Press, 300 p.
- Rubin, R., 2021. Toronto Film Festival unveils contemporary world cinema and discovery lineup, *Variety*, 29 July. [online]. Доступно: Available at: <https://variety.com/2021/film/news/toronto-film-festival-contemporary-world-cinema-discovery-lineup-1235029304> (Accessed 7 April 2022).
- Wyndham, P. W., 2001. *Take One's Essential Guide to Canadian Film*, Toronto: University of Toronto Press, 286 p.
- Zaporzan S., Klymasz R. B., 1982. *Film and the Ukrainians in Canada. A filmography index of film titles and bibliography with supplementary appendices*, Edmonton: The Canadian Institute of Ukrainian Studies, 128 p.
- Білінський, Ю., 2014. Українське кіно: погляд з Канади. *Новий шлях - Українські вісті*, 24 вер. [online]. Доступно: <https://newpathway.ca/українське-кіно-погляд-з-канади> (дата звернення 10 квітня 2022).
- Госейко, Л., 2005. *Історія українського кінематографа (1896 – 1995)*, Київ: КІНО-КОЛО, 464 с.
- Ілляшенко, В. В., 2004. *Історія українського кіномистецтва. 1893 – 2003*, Київ: Вік, 412 с.
- Ковпак, В. А., 2013. Екранна публіцистика кіно української діаспори як інформаційно-комунікаційний канал. *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації*, № 3–4. с. 83–87.
- Любомирський, С., 1947. *Жорстокі світанки*, т. 1, Вінніпег: Новий шлях, 235 с.
- Макух, А., 2017. Луговий Юрій. В: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін., ред. *Енциклопедія Сучасної України*, т. 18, Лт–Малицький, Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, с. 425.
- Марунчак, М. Г., 1991. *Історія українців Канади*, т. 2, Вінніпег: Накладом Української Вільної Академії Наук в Канаді, 512 с.
- Мацько, В. П., 2009. *Українська еміграційна проза ХХ століття*, Хмельницький: Дереза І. Ж., с. 117–275.
- Шишацька, Н., 2005. Юрій Луговий. Хочеться, щоб про Україну знали, *Кіно-Teatr*, № 3. с. 14–15.

References

- Bilinskyj, Ju., 2014. Ukrainijske kino: poghljad z Kanady [Ukrainian cinema: a view from Canada]. *Novyj shljakh - Ukrajinskji visti*, 24 Sep., online. Available at: <https://newpathway.ca/українське-кіно-погляд-з-канади> (Accessed 10 April 2022). (in Ukrainian).
- Ghosejko, L., 2005. *Istoriya ukrajinsjkogho kinematoghrafa (1896 – 1995) [History of Ukrainian cinema (1896 – 1995)]*, Kyjiv: KINO-KOLO, 464 p. (in Ukrainian).
- Gittings, C. E., 2001. *Canadian national cinema: ideology, difference and representation*, Abingdon: Routledge, 352 p. (in English).
- Illjashenko, V. V., 2004. *Istoriya ukrajinsjkogho kinomystectva. 1893 – 2003. [History of Ukrainian cinema. 1893 – 2003]*, Kyjiv:

Vik, 412 p. (in Ukrainian).

James, J. M., 1968. Pseudo – Nazi troops take over Town on Sunday. *Canadian Statesman*, 4 Sep., p. 1–2. (in English).

Kovpak, V. A., 2013. Ekranna publicystyka kino ukrajinskoji diaspori jak informacijno-komunikacijnyj kanal [Screen journalism of Ukrainian diaspora cinema as an information and communication channel]. *Derzhava ta rehiony. Serija: Socialni komunikacii*, № 3–4. pp. 83–87. (in Ukrainian).

Ljubomyrsjkyj, S., 1947. *Zhorstoki svitanky [Cruel dawns]*, t. 1, Winnipeg: New Pathway, 235 p. (in Ukrainian).

Macjko, V. P., 2009. *Ukrajinsjka emigracijna proza XX stolittja [Ukrainian emigration prose of the 20th century]*, Khmeljnyckyj: Derepa I. Zh., pp. 117–275. (in Ukrainian).

Makukh, A., 2017. Lughovyj Jurij [Lugovyj Yuriy]. In: I. M. Dzjuba, A. I. Zhukovs'kyj, M. Gh. Zheleznyak ta in., red. *Encyklopedija Suchasnoj Ukrainy*. T. 18. Lt–Malyc'kyj, Kyjiv: Instytut encyklopedychnykh doslidzhenj NAN Ukrainy, p. 425. (in Ukrainian).

Marchessault, J. and Straw, W., 2019. *The Oxford Handbook of Canadian Cinema*, Oxford: Oxford University Press, 505 p. (in English).

Marunchak, M. Gh., 1991. *Istorija ukrajinciv Kanady [History of Ukrainians in Canada]*, t. 2, Winnipeg: Nakladom Ukrajinskoji Viljnoji Akademiji Nauk v Kanadi, 512 p. (in Ukrainian).

Melnyk, G., 2004. *One hundred years of Canadian cinema*. Toronto: University of Toronto Press, 300 p. (in English).

Rubin, R., 2021. Toronto Film Festival unveils contemporary world cinema and discovery lineup, *Variety*, 29 July. [online]. Available at: <https://variety.com/2021/film/news/toronto-film-festival-contemporary-world-cinema-discovery-lineup-1235029304> (Accessed 7 April 2022). (in English).

Shyshacjka, N., 2005. Jurij Lughovyj. Khochetjsja, shhob pro Ukrajinu znaly [Yuriy Luhovyj. I want to know about Ukraine], *Kino-Teatr*, № 3, pp. 14–15. (in Ukrainian).

Wyndham, P. W., 2001. *Take One's Essential Guide to Canadian Film*, Toronto: University of Toronto Press, 286 p. (in English).

Zaporzan S., Klymasz R. B., 1982. *Film and the Ukrainians in Canada. A filmography index of film titles and bibliography with supplementary appendices*. Edmonton: The Canadian Institute of Ukrainian Studies, 128 p. (in English).

Anatolij Bodrug

Postgraduate Student at the Department of History of Ukraine,
Odesa I. I. Mechnikov National University, Odesa

THE PHENOMENON OF UKRAINIAN DIASPORIC CINEMA IN THE CONTEXT OF CANADIAN MULTICULTURALISM POLICY

The article is devoted to a comprehensive study of the genesis and development of Ukrainian cinema in the conditions of being outside the ethnic territory. The author explores cinema as one of the essential aspects of the national and cultural movement of the Ukrainian diaspora in Canada from the second quarter of the 20th – to the beginning of the 21st century. Particular attention is paid to the phenomenon of Canadian multiculturalism and its role in the development of both Anglo-French and Ukrainian cultural traditions. The relevance of this work is related to the current geopolitical, economic and cultural state of Ukraine in the world. Today, in the conditions of military aggression, ethnic genocide, and information chauvinism, which caused a new wave of Ukrainian emigration, it is necessary to take steps to preserve the national heritage and acquaint the world community with the achievements and urgent needs of Ukraine. Therefore, cultural and strategic cooperation between Ukraine and Canada is too important. This publication summarizes the main aspects of the history of Ukrainian and Canadian cinema, formulates standard and distinctive features of Western – Anglo-Saxon, French, and East Slavic – Ukrainian film tradition, analyzes various manifestations of Ukrainian diaspora cinema in Canada, and studies acculturation trends. We included the necessary source base to achieve this goal, containing Canadian and Ukrainian periodicals, the vast majority of which were put into scientific circulation for the first time. Based on carefully studied relevant historiography, the author draws the appropriate conclusions necessary for the entire disclosure of the topic of the scientific article. It is essential to compare the vision of the creative process from the standpoint of historians, cultural study researchers, and artists - actors, directors, and screenwriters who have influenced the development of domestic and foreign cinema. The article's methodology consists of analysis, historical-comparative, and historical-genetic methods. The object of the work is the culture of the Ukrainian diaspora in Canada, and the subject is the analysis of the history and development of Ukrainian cinema in Canada as a multicultural state. This article attempts to supplement and summarize various aspects of the problem.

Keywords: Ukrainian Diaspora of Canada, Ukrainian cinema, Canadian cinema, Toronto International Film Festival, multiculturalism.